

KULTURMILJÖANALYS
GAUTIOD 10

2018-03-29

UPPDRAG 276003, Gautiod 10, kulturmiljöanalys

Titel på rapport: Gautiod 10

Status: Slutversion

Datum: 2018-03-29

MEDVERKANDE

Beställare: Danderyds kommun

Kontaktperson: Jonas Carlsson

Konsult: Tyréns AB

Uppdragsansvarig: Cecilia Pantzar, Tyréns AB

Handläggare: Martina Berglund, Tyréns AB

Kvalitetsgranskare: Therese Fast, Tyréns AB

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING.....	4
2	HISTORIK.....	6
3	KULTURVÄRDEN	12
4	PLANFÖRSLAGET	15
5	KONSEKVENSBEDÖMNING.....	17
6	FÖRSLAG TILL ANPASSNING OCH UTFORMNING.....	21
7	FÖRSLAG TILL PLANBESTÄMMELSER	22
8	KÄLLOR	23

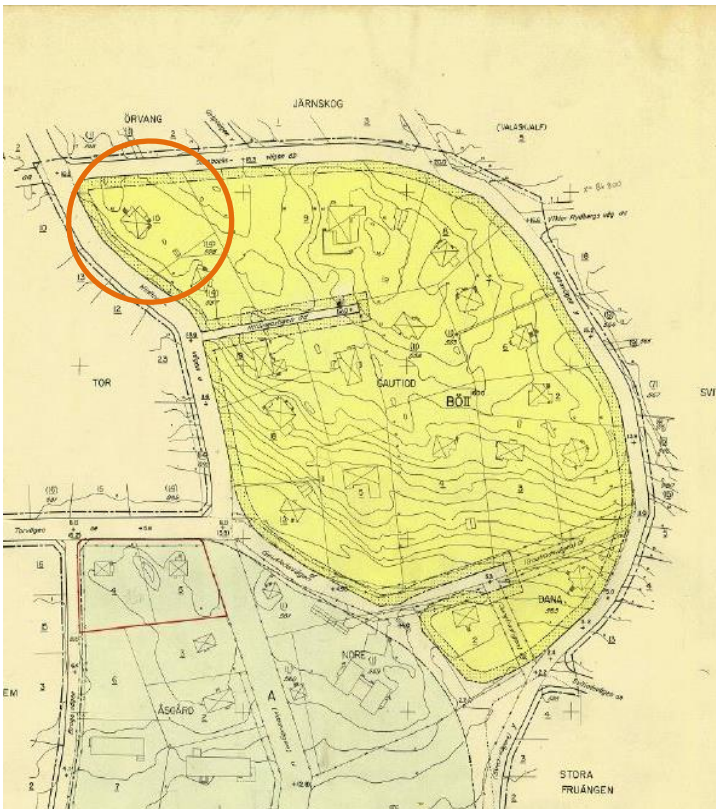
1 INLEDNING

Bakgrund

Tyréns har fått i uppdrag av Danderyds kommun att utföra en kulturmiljöanalys för tillbyggnad av huset på fastigheten Gautiod 10. Förändringen av fastigheten innebär en ny detaljplan. Arbetet består av en översiktlig analys av fastighetens bärande kärnvärden och en bedömning av den föreslagna tillbyggnaden. Analysen redovisas genom en kort sammanställning av relevanta kärnvärden och hur dessa påverkas av den föreslagna planändringen.

Detaljplan

Fastigheten Gautiod 10 ingår i stadsplan S143 som fastställdes 1967. Planen anger en minsta fastighetsstorlek på 1600 m². Byggnadsarean får uppgå till som mest 1/9 av fastigheten. Den aktuella fastigheten är 3376 m², vilket ger en tillåten byggnadsarea på ca 375 m². Huvudbyggnad får inte överstiga 7,6 m i byggnadshöjd. En komplementbyggnad får uppföras till en storlek av 1/40 av fastigheten, men maximalt med en byggnadsarea på 40 m². Fastigheten får enligt planen endast inredas med högst två lägenheter (finns i nuläget redan fyra lägenheter). Planen omfattar inte några regleringar av kulturvärden.

Detalj ur gällande stadsplan från 1967 med aktuell fastighet inringad.

Kulturmiljöhandboken

Den aktuella fastigheten ligger inom ett särskilt kulturhistoriskt värdefullt område (Djursholm B43), utpekad i Danderyd kommuns kulturmiljöhandbok. Detta innebär bland annat att ändringar av byggnader inom detta område ska utföras varsamt och anpassas till byggnadens arkitektur och tidstypiska karaktärsdrag (Kulturmiljöhandboken).

Villan är utpekad som *värdefull* i samma kulturmiljöhandbok vilket innebär att förändringar ska ske med stor varsamhet och hänsyn mot huset i sig och mot området.

Flera av de intilliggande villorna har också i handboken pekats ut som *värdefulla* eller *omistliga* (se karta), som t ex villan mittemot Gautiod 10, Djursholm 2:45 på Stenbocksvägen 8 och den Laurinska villan, Örvang 14 på Hildingavägen 26, som även är byggnadsminne.

Riksintresse

Fastigheten ligger även inom ett område utpekad som riksintresse för kulturmiljövården, Djursholm (AB38). Motiveringen till riksintresset lyder:

Landets första som förort anlagda villastad grundad på privat initiativ, och förebilden för flera liknande efterföljande samhällen. En föregångare vad gäller planutformning och med individuellt utformad bebyggelse som framförallt speglar perioden 1890 - 1930 och boendet för ett högborgerligt och intellektuellt samhällsskikt.

Riksintresset tar sig uttryck genom:

Det oregelbundna planmönstret uppbyggt kring Djursholmsbanan som huvudstråk, med stora naturtomter, stora villor där stilidealen kan följas från de första enkla trävillorna till nationalromantik, jugend och funktionalism. Skola, stationer, parker och andra anläggningar för gemensamma funktioner.

Vid planläggning av de delar som ingår i riksintresset, är länsstyrelsen tillsynsmyndighet.

I förslag till ny översiktsplan för Danderyd 2013-2020 (ännu ej antagen) pekats området ut som en värdekärna inom riksintresset:

Hildingavägen/Stenbocksvägen (B43): *Inom området finns ett antal välbevarade villor i nationalromantisk stil. Huvudbyggnaderna är uppförda omkring 1910 och förlagda på stora tomter med karaktär av omväxlande natur- och trädgårdsmark. Byggnadernas fasadmateriäl är vanligen av trä och företrädesvis målade i mörka kulörer. Taken utgörs oftast av sadeltak, antingen brutna eller obrutna och taktäckningsmaterialet består oftast av rött lertegel.*

Karta med kulturhistoriskt värdefulla och omistliga byggnader utmärkta. Stjärna= Omistlig, Prick= värdefull. Fastigheten Gautiod 10 är markerad med rött.

2 HISTORIK

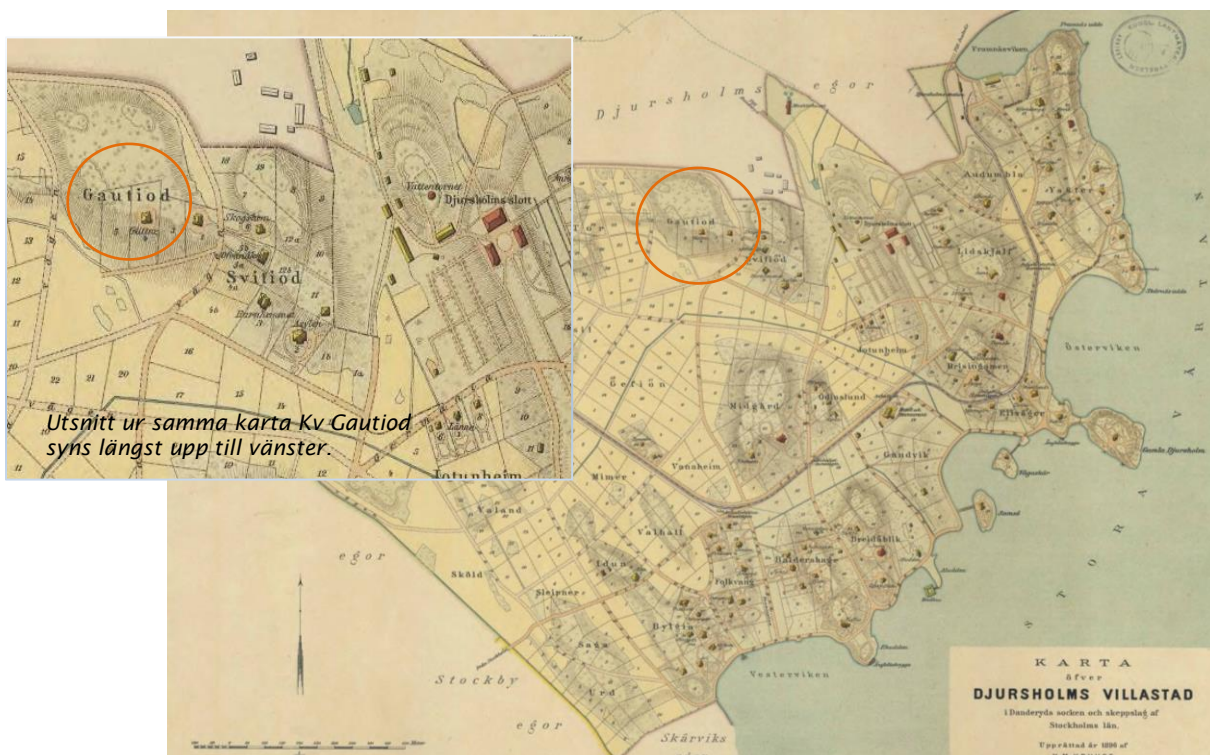
Djursholms villastad

Djursholm norr om Stockholm är ett av Sveriges första villaområden. Den nya stadsdelen tog form i slutet av 1800-talet som en reaktion mot den alltmer trångbodda och industrityngda staden. Välbeställda stadsbor ville byta miljö. Liknande strömningar fanns sedan tidigare runt om i Europa. De nya villastäderna förlades till natursköna lägen med goda kommunikationer för att skapa sunda och trivsamma boendemiljöer.

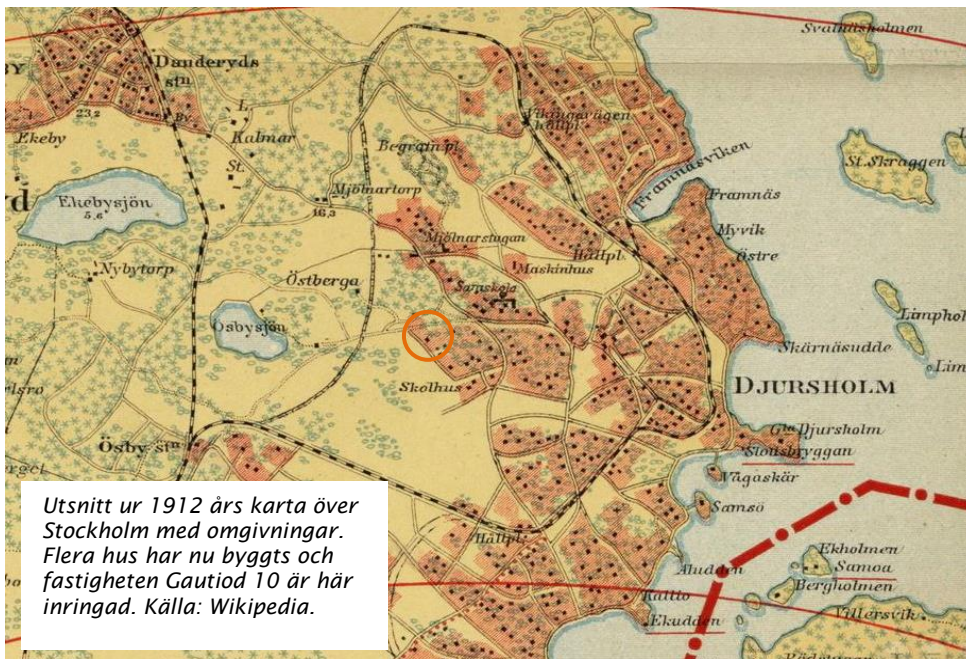
På godset Djursholms tidigare ägor norr om Stockholm förenades närheten till natur och rekreation med transport både via järnväg och ångbåt. Här planerades den nya villastaden enligt tidens platsanpassade idéer som innebar att vägnät och bebyggelse inordnades med hänsyn till topografi och natur. Inte minst närheten till vattnet var en viktig kvalitet i den nya boendemiljön. Den högt ställda ambitionen för området märks hos initiativtagaren Henrik Palmes prospekt för Djursholms villastad 1889.

“villorna böra förläggas å slutningen av angränsande kullar, därifrån erhålles fri utsikt och där redan befintliga parkträd giva skydd och skugga.” “Enligt denna plan skola de blivande gatorna till större delen framdragas i dalgångarna.”

Utbyggnaden av villastaden kom igång ungefär samtidigt med att Djursholmsbanan till Ösby invigdes 1890. Inledningsvis bebyggdes området öster om järnvägen närmast vattnet där Svalnäs var slutstation. Under senare delen av 1890-talet och början på 1900-talet växte villastaden med exploatering av Ösby och Ekeby. I Djursholm finns en provkarta av individuell formgivna villor uppförda från 1890 och framåt som speglar villaarkitekturens skiftande stilideal över tid. Verken av en rad namnkunniga arkitekter kan beskådas.

På kartan över villastaden från 1896 syns hur utbredningen av villastaden var tänkt. Vid denna tid var dock ännu inte så många av tomterna bebyggda och i kvarteret Gautiod bara två av tomterna.

Utsnitt ur 1912 års karta över Stockholm med omgivning. Flera hus har nu byggts och fastigheten Gautiod 10 är här inringad. Källa: Wikipedia.

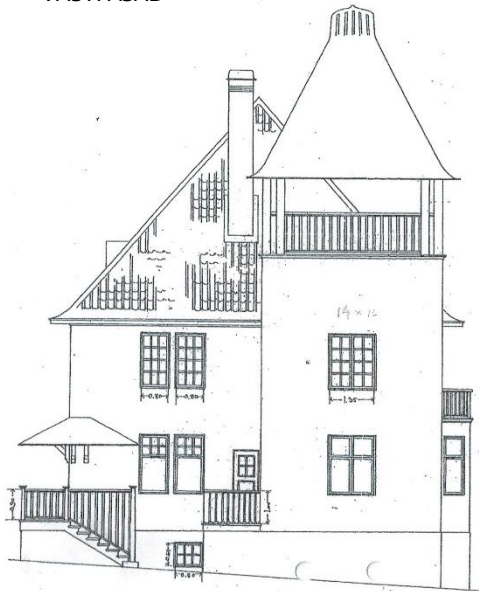
Kvarteret Gautiod

Kvarteren vid korsningen Hildingavägen/Stenbocksvägen – Gautiod, Örvang, Järnsaxa och Tor ligger i ett område med villor uppförda främst på 1910-talet. Terrängen är delvis kuperad med mycket växtlighet i form av träd och buskar på lummiga och stora tomter med både natur- och trädgårdsmark.

Många av byggnaderna är till sin form kvadratiska med mindre utbyggnader. Trä är ett dominerande fasadmateriell ofta målat i falurött eller annan mörkare kulör, men även puts förekommer och då företrädesvis ljus.

Huset på fastigheten Gautiod 10 uppfördes som enfamiljvilla 1905. Arkitekten Otilius Österberg (senare Sehlstedt) stod för ritningarna och byggherre var direktör A Hultman. Villan utformades med en huvudvolym som inrymde källare och två våningar samt en högre torndel med en övre öppen veranda. Villan formgavs i enlighet med tidens nationalromantiska stilströmning med toppiga tälttak, högresta skorstenar, putsade fasader på naturstenssockel och en livfull fönstersättning med varierade fönsterformer. I takfallen fanns lunettfönster åt två håll, småspröjsade fönster i övervåning och källare, en mer storskalig fönsterglasindelning i bottenvåningen i samspel med små ovala och runda fönster, burspråk och dubbla verandor. Huvudvolymens tak var tegeltäckt och tornet plåttäckt. Foton från 1910-talet visar villans ursprungliga färgsättning med ljus putsade fasader och mörkare, sannolikt mörkbruna snickerier.

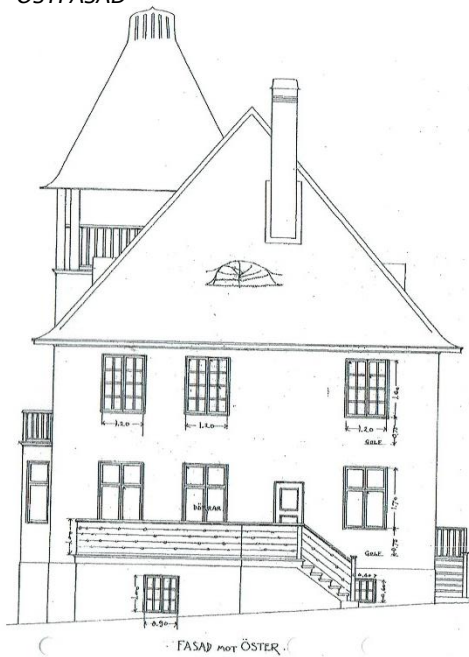
Arkitekten Otilius Sehlstedt (1867-1952) studerade vid Tekniska Skolans byggnadsyrkesinriktning, tidigare Konstfack. Därefter följde praktik i New York 1893-97. Under perioden 1901-1915 drev han egen verksamhet i Stockholm. Han kom sedan att ta tjänsten som biträdande arkitekt vid Stockholms stadsplanekommision fram till 1932. Före 1918 var hans namn Otilius Österberg.

URSPRUNGRITNINGAR FRÅN 1905
VÄSTFASAD

Västfasaden med mindre sidoentré, vänder sig mot Stenbocksvägen. Trappan till vänster leder till nordfasadens huvudentré. Sidoentrén har senare fått dagens mer centrala placering med stentrappa, troligtvis i samband med att huvudentréns veranda byggdes om på 1940-talet.

NORDFASAD

Nordfasaden med skärmtaksförsedd huvudentré i nordvästra hörnet samt en mindre sidoställd entré. Fasaden visar prov på villans fönstervariation. En av skorstenarna har sannolikt tagits bort vid senare ombyggnation.

ÖSTFASAD

Östfasaden med en långsträckt veranda vänder sig mot trädgården. Oklart om takfallet hade ett lunettfönster.

SYDFASAD

Sydfasaden med burspråk och lunettfönster vänder sig mot Hildingavägen.

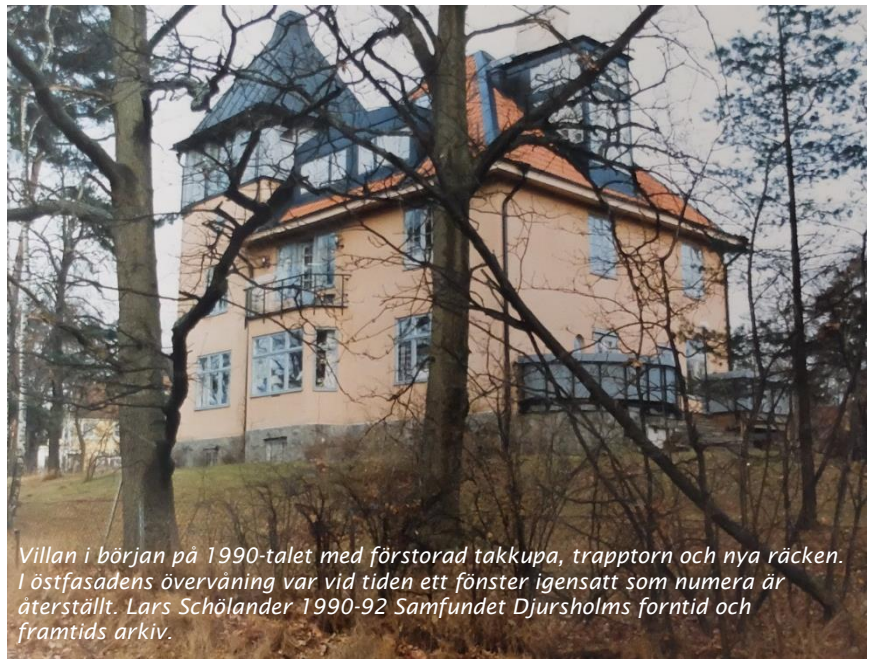
Villan fotograferad från Hildingavägen i söder på 1910-talet, sannolikt efter ombyggnaden 1917 då takkuporna tycks ha tillkommit. Trädgården inramades av ett högt, men glest trästaket som pryddes av en centralt placerad trägrind. Torn delen kröntes från början av en öppen veranda. Den svagt svängda takkupan ersatte troligtvis ett lunettfönster i samband med att vinden inreddes 1917. Tornets runda fönster finns inte på originalritningen, och tillkom troligtvis också 1917. Även bottenvåningens fönster som är ritade med två luft på originalritningen, kan ha blivit förstörade vid samma tillfälle. Villans relativt strama fasaduttryck ges liv av variationen i fönster. Foto Carl Nilsson. Samfundet Djursholms forntid och framtids arkiv.

Villan sedd från samma håll idag. Ombyggnader har till viss del satt sin prägel på huset, men ursprungsvolymerorna kvarstår. Tornaltanen har blivit inbyggd, den mindre takkupan har blivit ersatt av en långsträckt plåtinklädd kupa som dominerar takfallet, det ovala fönstret är igensatt och balkongens genomskiktiga träbalustrad är utbytt.

Villan var redan från början inbäddad i grönska. Takkupan vittnar om att fotot troligtvis är från efter 1917. Carl Nilsson. Samfundet Djursholms forntid och framtids arkiv.

Villan i början på 1990-talet med förstorad takkupa, trapptorn och nya räcken. I östfasadens övervåning var vid tiden ett fönster igensatt som numera är återställt. Lars Schölander 1990-92 Samfundet Djursholms forntid och framtids arkiv.

Villan har genomgått flera mindre och större ombyggnader under åren. Kring 1917 inreddes, på uppdrag av husets dåvarande ägare sekreterare N. Sandell, vindsvåningen till en lägenhet i två våningar med egen intern trappa. Exteriört tillkom takkupor i söder och öster.

1942 gjordes ytterligare ändringar efter ritningar av J. L. Snell. Huvudentrén i nordfasaden flyttades till dagens placering i västfasaden. Verandan som löpte över nordvästra hörnet ersattes av en ny veranda framför den nya entrén. Nordfasadens båda dörrar sattes igen till följd av ny invändig planlösning. Även västfasadens ursprungliga sidoentré sattes igen. Troligtvis även fönstret i tornets bottenvåning. En samtidigt föreslagen tillbyggnad med garage på östfasaden genomfördes inte. Ytterligare förslag om ett garage mot nordfasaden framlades 1946, men det är oklart om detta genomfördes.

Vid en byggnadsinventering 1973 var villan i hög grad oförändrad sedan ombyggnaden 1917. Taken var täckta med tvåkupigt tegel och skivplåt. Det fanns endast en skorsten. Fasaderna var spritputsade i ljus grå med grå fönsterbågar.

Villan omvandlades till flerbostadshus i mitten på 1980-talet. Ombyggnaden innebar både exteriöra och interiöra förändringar som på flera sätt präglar villan än idag. Tornverandan byggdes in och samtliga träräcken byttes ut till genomskinligt skivmaterial. I takfallet mot öster ordnades en spiraltrappa till vindsvåningen vars tornliknande, glasade överbyggnad framträder i exteriören. Mot söder förstorades takkupan avsevärt och en ny balkong byggdes åt norr. Troligtvis härrör även dagens färgsättning med svagt terracottafärgad fasadputs och blågrå snickerier från den här tiden. Omvandlingen genomfördes av dåvarande ägaren Joar Crafoord som sålde fastigheten 1993.

Tomten, som är mycket stor och ligger väl exponerad i en korsning, sträcker sig både längs med Stenbocksvägen och Hildingavägen. Fastigheten är belägen på en mindre höjd som sluttar i sydost. Huset omgavs från början av ett trästaket med grind och tomten angjordes från Hildingavägen varifrån en gångväg ledde till entrén i väster. Idag är trästaketet utbytt mot ett gunnebostängsel men mot Stenbocksvägen står stängslet på en låg, äldre naturstensmur. I nordöst finns en ekbacke och runt hela tomten står ett stort antal uppvuxna lövträd och buskar som bidrar till kvarterets lummighet. På fastigheten finns, förutom villan, en carport med förråd från 1980-talet och ett ditflyttat äldre härbre.

3 KULTURVÄRDEN

Området/Kvarteret

Närmiljön följer väl den ursprungliga planeringen av kvartersstrukturen med slingrande gator, stora kuperade tomter och arkitektritade villor, typisk för de välbärgade villastäder som omkring sekelskiftet 1900 etablerades på avstånd från staden.

Det aktuella kvarteret har en för tiden karakteristisk terränganpassning av vägnät, tomter och villor. Husens indragna placering och tomternas omgärdning av främst låga stenmurar, trästaket, häckar eller genomsiktliga stängsel bidrar till en öppenhet i gaturummet. Lummiga tomter med bevarad naturmark och träd upprätthåller villastadens tänkta gröna karaktär. De välbevarade ofta arkitektritade villorna är företrädesvis utförda i nationalromantisk stil, vilket ger kvarteret ett sammanhållet uttryck.

Värdebärande karaktärsdrag

- Typisk struktur för 1900-talets tidiga villastäder med slingrande gator, stora kuperade tomter och fritt placerade arkitektritade villor.
- Bostadsområde med välbevarade villor i nationalromantisk stil.
- Tomter med sparad naturmark.
- Öppet och lummigt gaturum med hus indragna på tomten.

Områdets tomter och vägar är anpassade efter terrängen och husen indragna från gatan. Här syns också ett av de andra närliggande utpekade husen, det röda på fastigheten Tor 13.

Villan är placerad i korsningen Stenbocksvägen/Hildingavägen och har därmed ett särskilt öppet och exponerat läge i gaturummet vintertid, samtidigt som kvarteret är inbäddat i grönska sommartid.

Gautiod 10

Huset på Gautiod 10 är en del av det äldsta villabeståndet i området som kännetecknas av stora påkostade villor på väl tilltagna naturtomter. Villans generösa och kuperade tomt med uppvuxna träd är därmed viktig för upplevelsen av kvarteret.

Trots ett stort antal förändringar av huset är dess nationalromantiska gestaltning fortfarande karaktärsskapande. Villan har i hög grad kvar sina ursprungliga proportioner med en samlad kvadratisk byggnadsvolym och en tongivande torndel. De toppformade taken ger villan sin karakteristiska siluett. Det ursprungliga fasaduttrycket märks i detaljer såsom fönster och naturstenssockel. Villan har en för byggtiden och sammanhanget relativt sparsmakad formgivning, som bidrar till den provkarta av individuellt utformade villor i det villabestånd som är ett viktigt uttryck för riksintresset.

Värdebärande karaktärsdrag

- Väl tilltagen lummig tomt med kuperad naturmark och uppvuxna träd.
- Villans nationalromantiska karaktär med ursprungliga proportioner i en samlad kvadratisk byggnadsvolym med tongivande torndel och en bevarade exteriöra detaljer i fönster, tegeltak och naturstenssockel.
- Villans livfulla taksiluett med toppformade tak.
- Fönsterschema med ospröjsade fönster på bottenvåningen och småspröjsade på övervåningen.
- De ovala fönstermotiven.
- Den markerade takfoten.

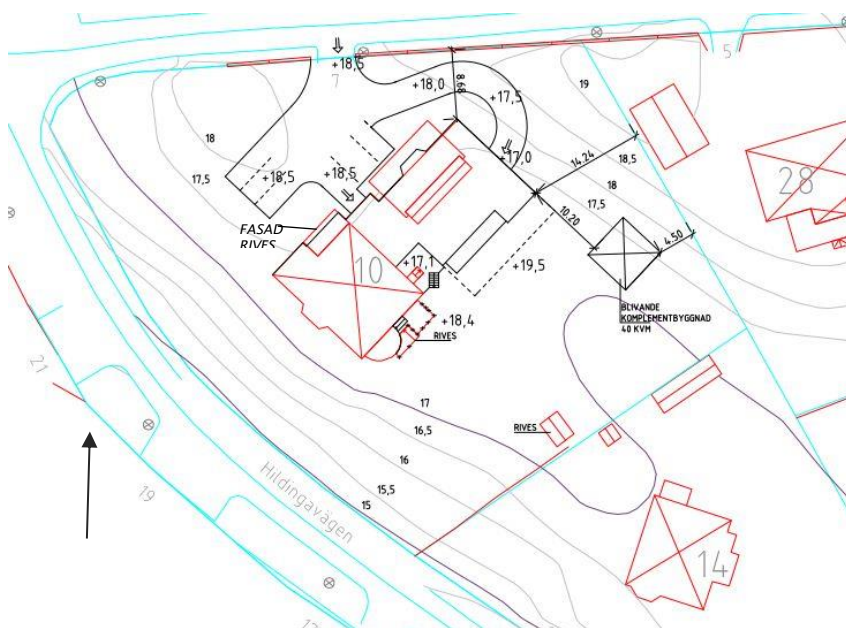
Den stora och kuperade naturtomten sluttar ner mot Hildingavägens småskaliga gaturum som kantas av trädgårdarnas uppvuxna träd. Östfasaden präglas delvis av trappornet och har med åren fått en något ändrad fönstersättning i bottenvåningen.

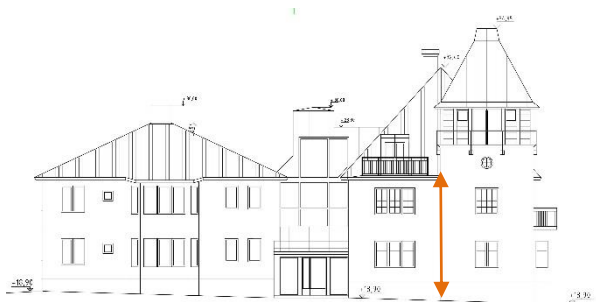
Notera fönsterschemat med ospröjsade fönster i bottenvåningen och småspröjsade fönster i källare och övervåning. Förutom 1980-talets takkupa och torninbyggnad är sydfasaden i hög grad oförändrad. Bottenvåningens fönster har blivit förstörade med en luft.

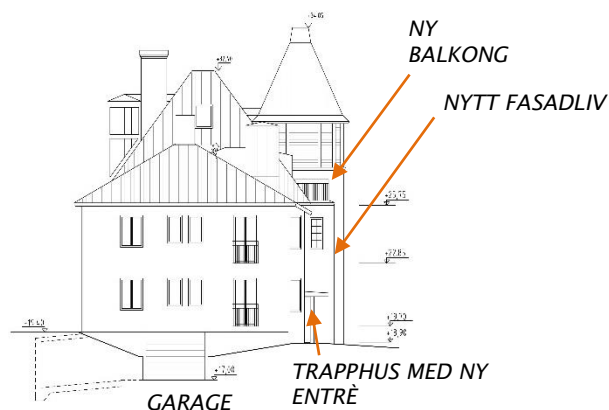
Husets nord och västfasad med karaktäristisk torndel och huvudentré har genomgått förändringar först 1942 och därefter på 1980-talet. Läget för dagens huvudentré med tillhörande veranda härrör från 1940-talet och ersatte då den tidigare huvudentrén i nordfasaden med anslutande veranda över hörn samt västfasadens sidoentré. Eventuellt försvann även nordfasadens sidoentré vid samma ombyggnad. Förändringar i fönstersättning framträder i både nordfasad och västfasad. Övervåningen är i hög grad intakt medan bottenvåningens upplägg ändrades både på 1940-talet och 1980-talet. Vid en jämförelse mellan ursprungsritning och 1940-talets ritning har exempelvis tornbottenvåningens fönster försvunnit. Ett runt fönster har tillkommit i tredje våningen. Det runda kan dock vara kopplat till inredningen av vinden 1917.

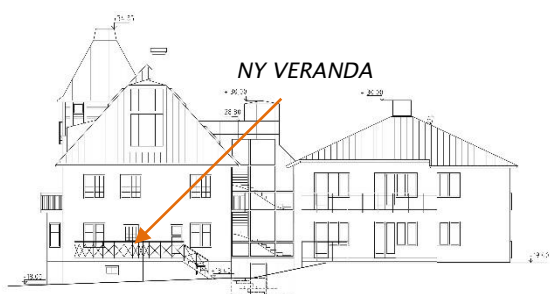
Befintliga och tillkommande volymer samt tänkt planering av tomten med infart till garage på tillbyggnadens norra gavel. Befintliga delar röda, tillbyggnader och nya delar markerade med svart.

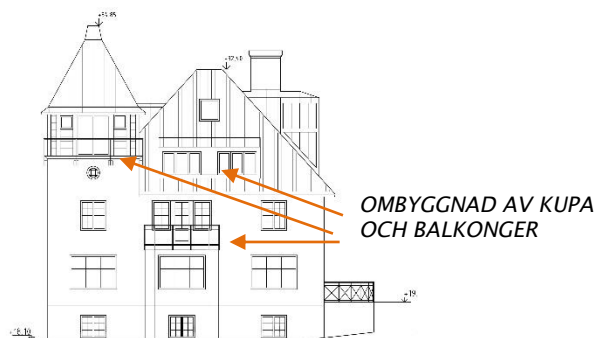
Fasadritning mot väster. Den föreslagna tillbyggnaden länkas samman med villans nordfasad genom ett trapphus. Villans västfasad blir delvis förnyad, då vägglivet flyttas ut för att skapa en mer funktionell invändig planlösning. Tornfasaden förblir orörd och den nya fasaddelen är fortsatt något indragen från torndelen. Markering visar gräns för tillbyggnad.

Fasadritning mot norr med den föreslagna tillbyggnadens nordfasad. I denna vy framgår västfasadens nya utflyttade fasadliv med spröjsat långsmalt fönster.

Fasadritning mot öster med den föreslagna tillbyggnaden till höger. Det uppglasade trapphuset bildar länk mellan villan och tillbyggnaden. Villans fasad kompletteras med en ny veranda mot trädgården.

Fasadritning mot söder där takkupa och balkongräcken förnyas. Övriga delar lämnas oförändrade.

5 KONSEKVENSBEDÖMNING

Området/Kvarteret

Den föreslagna utbyggnaden innebär tillägg av volymer som är att jämföra i storlek med befintlig villa. Ursprungsvolymen blir fortsatt läsbar från vissa vinklar, men kommer i hög grad att bli skydd från norr. Anpassning till villan i taksiluet och fasadgestaltning bidrar till att tillbyggnaden inordnar sig i helhetsmiljön såväl på tomten som i kvarteret. Tillbyggnaden blir mest framträdande i vyn från Stenbocksvägen och gaturummet. Ett flertal andra utpekade omistliga och värdefulla villor finns i direkt anslutning till fastigheten Gautiod 10. Husets nya större skala avviker i viss mån från kvarterets befintliga struktur. En utveckling som, om den fortsätter i området, på sikt kan få stora negativa konsekvenser för villastadens grundkaraktär och de i kulturmiljöhandboken utpekade värdena.

Gautiod 10

Ombyggnadsförslaget innebär att villans ursprungsvolym blir mindre läsbar, då viktiga fasader mot Stenbocksvägen förändras. Delar av västfasaden rivs och ersätts av en ny som delvis anpassas till den tidigare villans fasadmönster. Den nya invändiga planlösningen innebär dock ny fönstersättning och att den på 1940-talet tillkomna ytterdörren utgår. Nordfasaden blir invändig vägg i den nya trapplänken. Nya dörrhåll tas upp till respektive våningsplan i befintlig villa. Planlösningen förändras därmed i nordväst och i anslutning till det nya trapphuset. Tillbyggnaden blir främst märkbar från Stenbocksvägen och särskilt framträdande blir den något högre länkbyggnaden. Det i taksiluet anpassade tillägget bidrar till att villan som helhet fortsatt ansluter till kvarterets närmiljö och grundkaraktär med välbevarade villor.

Den föreslagna om- och tillbyggnaden med en länk mellan befintlig och ny byggnadsvolym gör att villans årsringar blir tydligt läsbara. Den samordnade taksiluetten, fasadhöjden och fasadutformningen bidrar till att knyta samman det nya med det gamla. Både avseende taklandskap och volym. Det avskalade fasaduttrycket med återkommande fönstertyper och fönstersättning ansluter till den befintliga villans fasadschema, där invändiga funktioner kan avläsas i fasaden. Utformningsbestämmelser avseende fasad- och takmaterial samt färgsättning bidrar till att skapa en tillbyggnad som ansluter till befintlig villa på ett genomtänkt sätt. Vid val av takmaterial bör föreskrivet tegel vara av typen rött lertegel som harmonierar med ursprungsvillan.

Villans tänkta tillbyggnad får en framskjuten roll i gårdsmiljön och gör att upplevelsen av den ursprungliga byggnadskroppen delvis går förlorad.

Rivning av carporten från 1980-talet inverkar inte på fastighetens kulturvärden.

Förslaget rivningsförbud är väsentligt för att värna bredden i villabeståndet från perioden 1890 - 1930, som sammantaget är en förutsättning för att fortsatt kunna avläsa helhetsmiljön, villastaden Djursholm, i enlighet med värdebeskrivningen för riksintresset för kulturmiljövården AB 38.

Föreslagna skydds- och varsamhetsbestämmelser för trädgård och befintlig villa innebär att identifierade kulturvärden säkras i den fortsatta förvaltningen av fastigheten.

Detaljplanen medger även en inom fastigheten fritt placerad komplementbyggnad. Det är av stor vikt att värna tomtens öppenhet och naturnära karaktär vid tillägg och förändringar av trädgården. Placering av komplementbyggnad bör göras med omsorg om terrängen och utformas nedtonad i materialval och gestaltning. Hårdgjorda ytor bör utföras med material som anknyter till tomtens naturmarkskaraktär som natursten och grus.

Förslag på möjlig gestaltning av tillbyggnad i en vy över fastigheten från gaturummet i öster. Hämtad från Planbeskrivning, Detaljplan för Gautiod 10. Samrådshandling, utkast 2018-01-23.

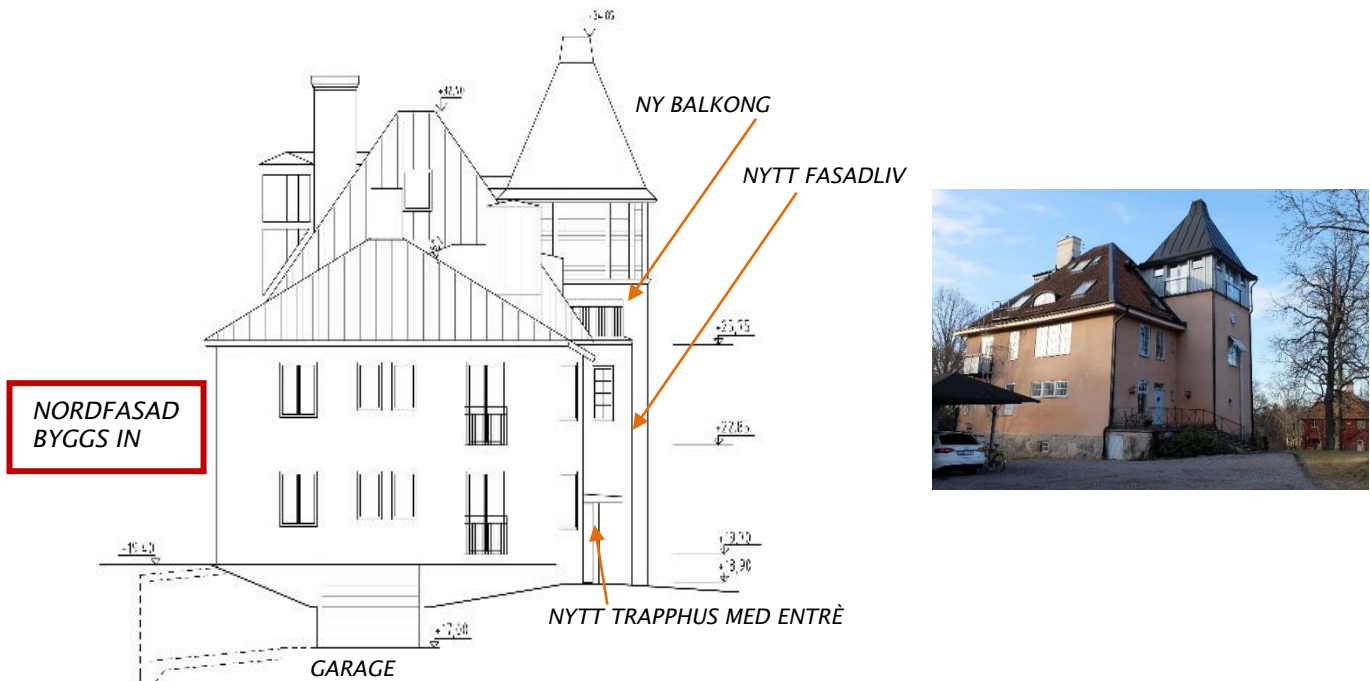
Gestaltning

I planbeskrivningen ges exempel på möjlig gestaltning av tillbyggnad med utgångspunkt från detaljplaneförslaget. Här framgår hur den föreslagna tillbyggnaden inordnar sig i helheten och att ursprungsvillans grundvolym fortsatt står i fokus från öster. Referenser i takmaterial, fasader, och sockel bidrar till att skapa en sammanhållen helhet. Till detta bidrar även greppet att låta tornöverdel och ny länköverdel harmoniera i färgsättning.

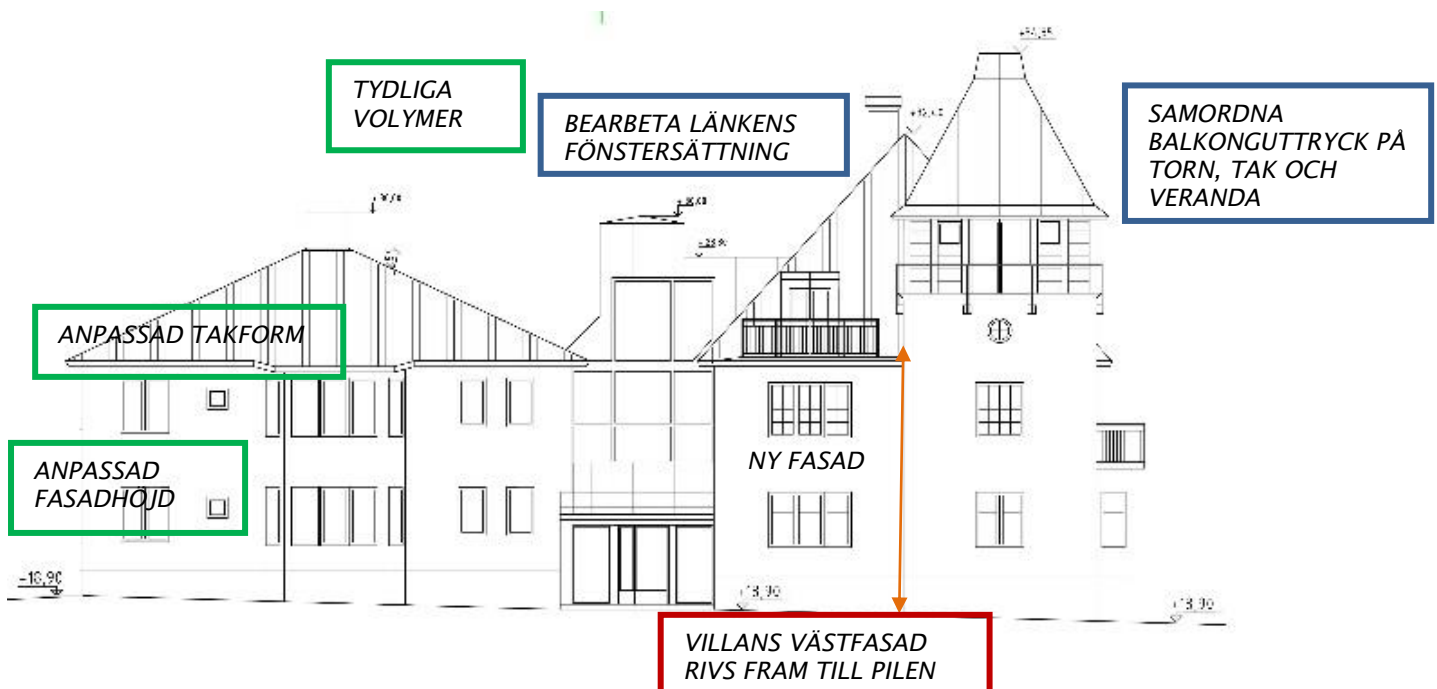
Det är däremot viktigt att den utflyttade ursprungsfasaden fortsatt avslutas med en utskjutande takfot. Plåt i tak och kupor bör avfärgas i en mer nedtonad nyans, förslagsvis grå, för att inte stå i alltför stor kontrast till de varma färgerna i fasad och tegeltak. Glasbalkonger på tornet bryter mot ursprungskaraktären och skapar en osäkerhet i läsbarheten av äldre och nyare delar. Fönster bör placeras i liv med fasaden och fönstersnickerier bör utföras i en bruten varm kulör istället för vit.

Plus och minus

Nedan följer en översiktlig redogörelse för planförslagets inverkan på fastigheten. Positiv (grön), negativ (röd) samt förslag på anpassning (blå).

Föreslagna nya volymer ger villan ett samlat intryck från nord där tillägget ansluter väl till ursprungsvillan i både fasaduttryck och taksiluett. Tillbyggnaden skymmer dock både den norra och delar av den västra fasaden.

Ombyggnadsförslaget från väster. I textrutorna redovisas förslagets plus (gröna) och minus (röda). Tillbyggnaden gör att den ursprungliga byggnadsvolymens norra del blir inbyggd, men synlig invändigt i den nya trappplanen. Västfasadens norra del rivs och flyttas ut, nästan i liv med tornfasaden.

Plus

- Tillbyggnadens placering i norr är väl vald.
- Greppet att länka samman flera tydligt läsbara volymer ligger helt i linje med det nationalromantiska villabygandet och tillbyggnaden blir på så vis även en läsbar årsring i fastigheten.
- Tillbyggnaden inordnar sig i helhetsmiljön genom anpassning till villan i planform, taksiluett och fasadgestaltning.
- Den anpassade taksiluetten bidrar även till att villan som helhet fortsatt ansluter till kvarterets närmiljö och grundkaraktär.
- Föreslagna skydds- och varsamhetsbestämmelser för trädgård och befintlig villa innebär att identifierade kulturvärden säkras i den fortsatta förvaltningen av fastigheten.

Minus

- Tilläggets skala och angöring mot hela nordfasaden gör att fokus förskjuts från den äldre villan till de nya delarna i vyn från Stenbocksvägen.
- Rivning av villans västfasad gör ursprungsvolymen och torndelen mindre framträdande.

Sammanfattning

En tillbyggnad av villan bedöms ur antikvarisk synpunkt vara möjlig. Tillbyggnadens placering på villans norra sida är väl vald. Greppet att länka samman flera tydligt läsbara volymer ligger helt i linje med det nationalromantiska villabygandet som ofta utmärks av flera till varandra kopplade volymer och varierade takfall. Anpassning till villan i planform, taksiluett och fasadgestaltning bidrar till att tillbyggnaden inordnar sig i helhetsmiljön såväl på tomten som i kvarteret. Tilläggets skala och angöring mot hela nordfasaden gör att fokus i hög grad förskjuts från den äldre villan till de nya delarna i vyn mot Stenbocksvägen. Rivning och nybyggnad av västfasaden innebär ingrepp i husets stomme och bidrar även till att ursprungsvolymen och torndelen blir mindre framträdande.

Kvarterets och tomtens naturmark och terräng samt öppenhet är viktig att värna. Anpassning av såväl komplementbyggnader som anlagda ytor genom placering, utformning och material är centralt.

6 FÖRSLAG TILL ANPASSNING OCH UTFORMNING

En i skala något mer underordnad tillbyggnad vore att föredra ur antikvarisk synpunkt, men skulle samtidigt inte uppfylla de behov som projektet utgår från. En lösning där ursprungsvillans västfasad kvarstår i befintligt läge förordas dock för att värna ursprungsvillans arkitektoniska uttryck och tydliggöra övergången mellan det gamla och det nya.

Utbyte av fönster på befintlig villa bör undvikas. Fönstren är en viktig del av villans karaktär och de bör istället bevaras och renoveras. Vid ett eventuellt byte är det viktigt att samma fönstertyp och material eftersträvas. Det befintliga fönsterschemat med ospröjsade fönster i nedervåningen och småspröjsade i övervåningen bör också beaktas.

Den föreslagna nya västfasaden är i hög grad utformad som den tidigare fasaden. Originalfönster från villans nordfasad återanvänds. Kupan och balkongen är nya tillägg som bryter något mot ursprungskaraktären. Eventuella nya detaljer som dessa bör formges i samspel med nya balkongräcken på sydfasad, torndel och östfasadens veranda.

Tillbyggnadens formgivning kan med fördel vara förankrad i samtiden, men anknyta till befintlig villa genom referenser i exempelvis fasad- och takmaterial. Formelement i fasader som fönster, dörrar och burspråk bidrar till att ge tillägget ett sammanhållet, särpräglat uttryck. Generellt bör tillbyggnaden utföras med omsorg såväl i utförande som materialval.

Komplementbyggnader bör placeras både med avstånd till huset och gaturummet. Det är också av vikt att hänsyn tas till terrängen och växtligheten samt att komplementbyggnaden tydligt underordnar sig villan när det gäller material och formgivning.

Tomtens sparade naturmark bör fortsatt vara i fokus. Uppfart och gångstråk bör fortsatt utföras grusade. Eventuell marksten bör vara natursten som granit eller kalksten.

Tillbyggnaden bör:

- Underordna sig omkringliggande bebyggelse och inordna sig i den rådande kvartersstrukturen.
- Ansluta till den för området karaktäristiska terränganpassningen och tomtens naturmarkskaraktär.
- Fortsatt låta ursprungsvillans volym vara tydligt läsbar.
- Utgöra en tydligt egen årsring till huset.

7 FÖRSLAG TILL PLANBESTÄMMELSER

Skyddsbestämmelser

r1 - Byggnaden får inte rivas.

q1 - Takutformning får inte ändras.

- Med takutformning avses de ursprungliga toppformade taken med markerad takfot, putsad skorsten samt takens täckning i form av rött lertegel och skivplåt.

q2 - Fasadutformning får inte ändras

- Med fasadutformning avses fasadputs och naturstenssockel, fönsterformat och fönsterschemat med spröjsade fönster i källare och övervåning samt ospröjsade i bottenvåning.

q3 - Äldre fönstersnickerier av trä ska bevaras.

- Med äldre fönstersnickerier avses befintliga träbågar från 1905, 1917 eller 1940-talet.

Varsamhetsbestämmelser vid ändring

k1 - Exteriöra karaktärsdrag och värden ska tas tillvara vid ändring

- Sockel ska vara av natursten.
- Fasader ska vara slät kalkputs i en ljus, varm kulör.
- Takbeläggning ska vara rött lertegel på huvudvolym.
- Takbeläggning ska vara skivplåt på torndel.
- Fönster ska vara av trä och följa det ursprungliga fönsterschemat när det gäller spröjsindelning.
- Senare tillkomna fönster av exempelvis aluminium ersätts vid byte av fönster mot nya av trä med utgångspunkt från befintliga träbågar från 1905, 1917 eller 1940-talet.

Utformningsbestämmelser ny byggnad

f 1 - Takmaterial ska vara av rött lertegel.

f 2 - Fasader ska anpassas i färgsättning till befintlig byggnad.

f 3 - Fönster ska vara av trä.

f 4 - Sockel ska vara av natursten.

Utformningsbestämmelser länk

f 5 - Fasader ska i huvudsak utföras i glas infattat i ramverk av trä.

f 6 - Takmaterial ska vara band- eller skivtäckt plåt.

8 KÄLLOR

Ritningar från Danderyds kommunarkiv och HOS Arkitekter AB

Foton från Samfundet Djursholms forntid och framtids arkiv

Wikipedia (ang arkitekten)

Danderyd kommuns kulturmiljöhandbok, Danderyd 2003.

Ulfsdotter, Anna, *Bedömning av det kulturhistoriska värdet för Kv Gautiod 10 i Djursholm*, HOS Arkitekter, dat 2013-09-20.

Byggnadsinventering daterad 9/2 1973

Centrala Danderyd Inledande analys av stads- och landskapsbild samt kulturmiljö. Underlag till program för fördjupad översiktsplan. Koncept 2015-10-12.

Planbeskrivning, Detaljplan för Gautiod 10 i Djursholm, Danderyds kommun. Samrådshandling. 2018-0123.KS2016/0156.

Plankarta Samrådshandling, 2018-01-23. Utkast. DNR KS 2016/0156.